

TRGOVSKI TOVARIŠ

LETO XXX

1 9 3 3

ŠTEVIŁKA 10

SVETOVNI PŠENIČNI DOGOVOR IN SVETOVNI ŽITNI PRIDELEK

Žitni problem ima v svetovnem in še posebej v evropskem gospodarstvu največji pomen. Zelo merodajni krogi so trdili in svojo trditev tudi utemeljili, da je iz žitnega problema izšla kriza svetovnega poljedelstva in s to v zvezi svetovna gospodarska kriza sploh. Zato zasluži žitni problem največjo pozornost. Mednarodni poljedelski zavod v Rimu sestavlja podatke o pridelku, in izvemo iz njih, da je svetovni pridelek pšenice, rži, ječmena in ovs, zlasti še pridelek pšenice, letos manjši kot je bil lani. Pripomnimo, da zaključki nekaterih dežel še niso znani in da bomo izvedeli zanje šele čez par mesecev; mislimo zlasti na Argentino in Avstralijo, kjer so letni časi obratni kot pri nas.

Glede Evrope beremo, da je v mnogih deželah pšenična letina prav ugodna, posebno v vzhodnih državah. Ker so tudi svetovne zaloge pšenice precejšnje, je preskrba Evrope zagotovljena. Ne ve se pa še, kako se bodo mogli previški prodati. Če bo svetovna pšenična konferenca v Londonu, koje sklepi zaenkrat še niso ratificirani, prinesla resnično izboljšanje, je težko reči. Kajti čeprav so se najvažnejše prekomorske dežele odločile za restrikcijo eksporta, je vzhodnim evropskim državam dovoljen izvozni kontingent (maksimalno 14 mil. met. stotov) v razmerju do izvoznega previška teh držav dosti premajhen. Vseeno pa delo konference v Londonu vobče toplo pozdravljajo; saj gre za poskus, da se vsi veliki v poštev prihajajoči krogi interesentov združijo v skupnih vidikih. Če bodo spremembe in poprave potrebne, bo to sedaj lažje, ker se kontrahenti že poznajo.

O svetovnem pšeničnem paktu poročajo iz Londona med drugim:

»O velikem napredku moremo govoriti, ko se je svetovni pšenični konferenci v Londonu na koncu avgusta posrečilo zediniti se v par dneh glede solidarne politike v svrhu sanacije razmer na pšeničnih trgih. Pri tem ima velike zasluge tudi Zveza narodov, ki je razposlala zadevna povabila. Pomen pšeničnega dogovora se ne sme ne podcenjevati in ne precejnevati.

Londonski dogovor vsebuje v glavnem sledeče: Velike prekomorske eksportne dežele pšenice — Kanada, Zedinjene države, Argentina, Avstralija — se obvežejo za dveletno dobo dogovora k omejitvi pridelovanja in izvoza pšenice za ca 10 odstotkov v prvem letu in za 15 odstotkov v drugem letu. Štiri obdonavske pšenične dežele — Ogrska, Jugoslavija, Bolgarija, Rumunija — se vežejo na maksimalne eksportne množine približno v višini izvoza zadnjega leta. Podobno obvezo da Rusija.

Importne dežele so dale sledeči dve obljubi: 1. da lastne produkcije ne bodo več umetno množile; 2. da bodo carine, kontingente in druge uvozne ovire polagoma primerno odstranile, če se bodo pšenične cene zadosti okrepile. — Najvažnejše pri tem je, da se te dežele odrečejo nadaljnji pomnožitvi lastne produkcije. Odstranitev uvoznih ovir naj se prične, ko se bo svetovnotržna cena pšenice dvignila od sedanjih 10 na 12 zlatih frankov in če potem v preteku štirih mesecev ne bo padla pod to višino. Po mnenju strokovnjakov se bo ta cena pozneje še bolj okrepila, če bodo dogovorni partnerji svoje obljube tudi res izpolnili.

Menda je to doslej prvi slučaj, da se vodi na mednarodnih tleh solidarna gospodarska politika, ki podrejuje interese posameznih držav interesom skupnosti. Importne dežele prinašajo veliko neposredno žrtev v prilog eksportnim državam; kajti uvidele so, da je obnova primernih cen za sirovinške produkte prvi predpogoj za ozdravljenje svetovnega gospodarstva in za okrepitev povpraševanja po industrijskih izdelkih. Ustvarjen je precedenčni slučaj velikega pomena. Če se bo dogovor obnesel, bodo brez dvoma sledili tudi dogovori na drugih poljih. Morda se oznanja nova doba v svetovni gospodarski politiki.

Glede skorajšnjega ponovnega sklicanja svetovne gospodarske konference, ki je dala pobudo za otvoritev pšenične konference, se še nič ne sliši. Njena obnova ima šele tedaj pravi pomen, če bosta izrekli Amerika in Anglija svojo pripravljenost za vrednotno stabilizacijo. Do tedaj je pa pot še dolga.

Žir.

POTA IN CILJI NAŠEGA GOSPODARSTVA

(Nadaljevanje)

Po letu 1925 pa so nastale v žitni proizvodnji ogromne izpremembe. Vzrok tem izpremembam je bila predvsem racionalizacija ameriške žitne proizvodnje.

Samo nekaj primerov!

Število traktorjev v Zed. drž. Amerike je porastlo od leta 1920 do 1929 od 246.000 na 835.000.

Površina zasejana z žitaricami se je v Ameriki povečala v razdobju 1914—1928 za preko 100%.

V Zedinj. drž. Amerike se je v poljedelstvu vloženi kapital cenil 1932 na 51.046 milijonov dolarjev, leto dni preje (1931) pa na 45.747 milijonov dolarjev.

Od pridelka pšenice je odpadlo v razdobju 1922/28 na Ameriko (Zed. drž., Kanado, Argentino, Chile, Uruguay) 65·9%, na Evropo 19·2% in na ostale zemeljske dele (Avstralijo, Indijo in Azijo) 15·9%.

Spričo te mehanizacije, zlasti ameriške žitne proizvodnje, je porastla samo svetovna žetev pšenice, kot najvažnejšega predmeta svetovne žitne trgovine za 22·65%.

Racionalizacija žitne proizvodnje pa je povzročila povišanje površine in pridelka tudi v evropskih industrijskih državah. Tako je bil pridelek pšenice leta 1912 na 1 ha:

na Danskem:	2510 kg	— 1930:	3300·1 kg
v Belgiji:	2500 kg	— 1930:	2600·7 kg
v Nemčiji:	2260 kg	— 1930:	2000·4 kg
v Holandiji:	2170 kg	— 1930:	2800·4 kg
v Franciji:	1310 kg	— 1930:	1600·0 kg
v Švici:	2050 kg	— 1930:	2200·5 kg
v Avstriji:	1500 kg	— 1930:	1400·8 kg
v Rusiji	690 kg	— 1930:	800·2 kg

V večini evropskih industrijskih držav je torej iz avtarkičnih tendenc in z izboljšanjem zemlje, umetnim gnojenjem, selekcioniranjem semena itd., prinos na 1 ha po vojni znatno porasel in znaša dokaj več nego pri nas.

Skladno s tem poviškom žitne proizvodnje v svetu bi pa moral v izogib nadprodukciji stopati tudi sorazmerno enak odstotek porasta prebivalstva, ali pa sorazmerno zvišanje potrošnje žita.

Nadprodukcija žitaric pa je postala občutna baš radi tega, ker n. zvišani pridelek v skladu niti s porastom prebivalstva, niti s porastom potrošnje.

Po statističnih podatkih je znašalo namreč prebivalstvo sveta 1913: 1810·1 milijona, leta 1930 pa 1.936.976.000, to je porast za 7%.

Kar se tiče potrošnje žita, pa je iz statističnih zapiskov razvidno, da je potrošnja n. pr. pšenice v Evropi po vojni v splošnem padla. Potrošnja žitaric na osebo je znašala letno:

pšenice:	1913/14:	65·9 kg	— 1925/29:	63·2 kg
rži:	1913/14:	20·6 kg	— 1925/29:	15·9 kg
ječmena:	1913/14:	25·7 kg	— 1925/29:	21·7 kg
ovsa:	1913/14:	42·0 kg	— 1925/29:	37·6 kg
koruze:	1913/14:	88·0 kg	— 1925/29:	82·1 kg

Potrošnja žitaric je v zgorajšnjem razdobju padla radi drugačnega načina prehrane za 9%, kar zopet ni v skladu z velikim porastom žitne proizvodnje.

V tem razdobju pa so se tudi socialne prilike prebivalstva bistveno izpremenile. Prehranjevalni standard širokih ljudskih plasti se napram predvojnemu stanju po vojni ni zvišal, nego se je znižal in ni mogel kriti prekipevajoče proizvodnje.

Nastati je morala torej nadprodukcija, ki je dala neposredni povod zmedam v svetovni žitni trgovini.

Evropa tvori v žitnem problemu poglavje zase. Želja po popolni gospodarski osamosvojitvi je napotila evropske industrijske države, da so pričele pospeševati domače kmetijstvo. Uspeh je bil zadovoljujoč povišek pridelka.

Evropske države so pridelale in rabile pšenice 1929 (v milijonih mte):

Država	Pridelek	Potrošnja
Francija	76·5	91·1
Anglija	13·8	73·0
Italija	62·2	85·8
Nemčija	38·5	59·4
Španija — Portugalska	34·6	40·0
Belgija	5·0	16·3
Nizozemska	2·0	10·1
Odnos	232·6	375·7

Država	Pridelek	Potrošnja
Prenos	232·6	375·7
Skandinavske države	8·7	17·8
Čehoslovaška	14·0	18·7
Švica	1·6	6·1
Avstrija	3·5	7·5
Grčija	3·5	9·4
Baltiške države	3·0	6·4
Poljska	16·1	16·7
Podunavske države	100·0	90·0
Rusija	215·0	203·0
Skupaj	598·0	851·4

Vse države, izvzemši podunavskih in Rusije, izkazujejo manjši pridelek nego potrošnja in so radi tega vezane na uvoz žitaric. Višek, namenjen izvozu, pa izkazujejo podunavske države v povprečnem iznosu 10 milijonov mtc in Rusija 12 milijonov mtc. Skupno znaša torej v Evropi izvozna kapaciteta pšenice 22 milijonov mtc.

Primanjkljaj, ki znaša po odbitku viška podunavskih držav in Rusije, ki bi ga morale države-uvoznice pravilno kriti v evropskih agrarnih državah, znaša torej 231·4 milijona mtc.

Naša država in ostale agrarne države na evropskem trgu

Pri uvozu žita so postopale evropske industrijske države z agrarnimi državami uprav neuvidevno. Vzroki, da je prevladalo na evropskem trgu prekmorsko, zlasti ameriško žito, leže pač tudi v tem, da so evropske države le slabo konkurenčne napram prekmorstvu, da so njih cene višje, da je tudi kakovost blaga slabejša nego ameriška, — vendar pa so prilike, ki so vladale v trgovskih odnošajih med agrarnimi in industrijskimi državami, predvsem zakrivile težko agrarno krizo v agrarnih državah.

To nam kaže pregled o uvozu žita v nekatere večje evropske države-uvoznice.

Nemčija je uvozila pšenice:

1925: 1,677.011 ton	1928: 2,472.825 ton
1926: 2,165.777 ton	1929: 2,140.627 ton
1927: 2,611.980 ton	1930: 1,199.015 ton

Od te količine je uvozila iz evropskih agrarnih držav (Jugoslavije, Rumunije, Bolgarije, Ogrske in Rusije):

1925: 43.241 ton, odnosno 2·56 % celokupnega uvoza
1926: 192.151 ton, odnosno 7·35 % celokupnega uvoza
1927: 181.946 ton, odnosno 7·35 % celokupnega uvoza
1928: 26.907 ton, odnosno 1·08 % celokupnega uvoza
1929: 48.587 ton, odnosno 2·27 % celokupnega uvoza
1930: 105.808 ton, odnosno 8·82 % celokupnega uvoza

Iz ameriških držav (Združ. držav Amerike, Argentine in Kanade):

1925: 1,373.924 ton, odnosno 82·52 % celokupnega uvoza
1926: 1,727.077 ton, odnosno 79·75 % celokupnega uvoza
1927: 2,168.391 ton, odnosno 83·00 % celokupnega uvoza
1928: 2,333.094 ton, odnosno 94·30 % celokupnega uvoza
1929: 1,952.596 ton, odnosno 91·26 % celokupnega uvoza
1930: 992.015 ton, odnosno 82·70 % celokupnega uvoza

Iz drugih držav:

1925: 259.846 ton, odnosno 14.92 %	celokupnega uvoza
1926: 246.549 ton, odnosno 12.90 %	celokupnega uvoza
1927: 261.643 ton, odnosno 9.65 %	celokupnega uvoza
1928: 112.824 ton, odnosno 4.62 %	celokupnega uvoza
1929: 139.444 ton, odnosno 6.47 %	celokupnega uvoza
1930: 101.192 ton, odnosno 8.48 %	celokupnega uvoza

Isto sliko nudi tudi uvoz koruze v Nemčijo. Nemčija je uvozila:

1925: 554.892 ton	— iz agrarnih držav: 204.751 ton
1926: 701.012 ton	— iz agrarnih držav: 219.778 ton
1927: 2.102.540 ton	— iz agrarnih držav: 441.050 ton
1928: 1.283.119 ton	— iz agrarnih držav: 129.838 ton
1929: 668.277 ton	— iz agrarnih držav: 50.102 toni
1930: 650.930 ton	— iz agrarnih držav: 214.683 ton

Med drugimi industrijskimi državami je uvozila n. pr. Italija 1930: 63.506 ton koruze iz Jugoslavije, 52.484 ton iz Rumunije, 140.264 ton pa iz Amerike.

Švica 1925: 35.833 ton koruze iz evropskih agrarnih držav, 103.051 ton iz Argentine; 1931: iz Jugoslavije 35 ton, iz Argentine 88.624 ton.

Švedska 1930: iz Jugoslavije nič, iz Kanade, Združ. držav Amerike, Argentine in Avstralije 175.000 ton.

Nemčija je uvažala povprečno $\frac{9}{10}$ žita iz prekmorskih držav in le $\frac{1}{10}$ iz evropskih agrarnih držav, dasi bi bila kot industrijska država zainteresirana na ohranitvi kupne moči v agrarnih državah.

V splošnem pa so evropske industrijske države vse premalo uvaževale, da bi mogle postati agrarne države ob medsebojnih ugodnih trgovinskih prilikah jak in stalen odjemalec njihovih industrijskih proizvodov. S tem, da so zapostavljale agrarne proizvode evropskih držav z uvozom iz drugih držav, so neposredno pripomogle k padcu cen in s tem padcu kupne moči poljedelskega prebivalstva v agrarnih državah, kar je izzvalo tudi krizo konzuma industrijskih proizvodov.

Izvoz našega žita je postal ob stalnem zviševanju uvoznih carin na žito podlaga trgovinskim pogodbam. Industrijske države so zahtevale težke koncesije za uvoz našega žita in drugih agrarnih proizvodov. Za koncesijo uvoza žita je morala naša država dostikrat pristati na težke pogoje glede uvoza industrijskih izdelkov.

S padcem cen žita na mednarodnem tržišču pa je zašla naša žitna zunanja trgovina v katastrofo.

Cena pšenici je dosledno padala. Znašala je povprečno:

1923: 430—450 Din za 100 kg	1928: 220—240 Din za 100 kg
1924: 415—335 Din za 100 kg	1929: 180—190 Din za 100 kg
1925: 240—290 Din za 100 kg	1930: 180—190 Din za 100 kg
1926: 265—275 Din za 100 kg	1931: 150—180 Din za 100 kg
1927: 280—300 Din za 100 kg	Padla je od 1923 do 1931 za 40 %.

Cena koruze pa se je gibala sledeče:

1923: 235—260 Din za 100 kg	1928: 225—300 Din za 100 kg
1924: 175—180 Din za 100 kg	1929: 260—270 Din za 100 kg
1925: 217—155 Din za 100 kg	1930: 90—105 Din za 100 kg
1926: 120—200 Din za 100 kg	1931: 80—85 Din za 100 kg
1927: 140—220 Din za 100 kg	Padla je za 67.5 %.

Pred vojno je bila pri nas povprečna cena pšenice 17 Din za 100 kg, cena koruze pa 12 Din za 100 kg. Če tedaj sedanje cene v papirnatih dinarjih primerjamo z zlato vrednostjo, dobimo za pšenico od sedanjih 180 Din predvojnih 17 Din za 100 kg. Cena pšenice je padla torej na predvojno višino, koruza pa od predvojnih 12 Din za 100 kg na 9 Din, torej za tri zlate dinarje izpod predvojne cene. Temu padcu se je pridružil tudi padec ostalih poljedelskih proizvodov in tako je postal položaj našega kmeta obupen.

Effekt vsega mnogoletnega prizadevanja, uveljaviti naše žito na evropskem trgu in postaviti ga kot najizdatnejšo postavko v trgovinski bilanci, se je torej popolnoma izjalovil.

Vzrok tega neuspelega prizadevanja je poleg že omenjenih vsekakor tudi dejstvo, da se nismo znali uveljaviti na inozemskem trgu in pa ono le premočno pri nas vkoreninjeno mnenje, da nismo zmožni ustvariti kaj velikega, kakor drugi narodi.

Za smotreno žitno trgovino so nam manjkali vsi pogoji, — skladišča, kapital in kredit, melioracija zemlje, selekcioniranje semena, zlasti pa tudi organizacija. Nekako brezbrizno smo šli preko ogromnih števil, ki jih je izkazovala statistika ameriške žitne proizvodnje.

Da je n. pr. ameriško žito prevladalo na evropskem trgu, je pripisati organizaciji ameriškega farmerja. Pospeševanje farmerstva od strani vlade, je racionaliziralo ameriško poljedelstvo, organizacija pa mu je dala trg. V poslednjih štirih letih je bilo več nego 50% pšenice, ki je prišla na kanadsko tržišče, prevzeto po centralnem združnem organu-pulu. Glavni cilj tega žitnega pula je bil ustvariti prihranek pri prodaji in doseči boljše cene. Mesto tisočev osamljenih poljedelcev, ki med seboj tekmujejo v cenah, se je pojavil na kanadskem trgu žitni pul, ki je spremljal gibanje svetovnih tržnih cen, proučeval potrebe uvoznih držav in urejeval cene. Pul je omogočil kanadskemu farmerju, da je zamenjal stare metode proizvodnje z novimi.

Vsega tega pri nas nismo storili. Poseči je morala država v žitno trgovino, z žitnim monopolom, da obdrži padajoče cene. A tudi ona ni uspela.

In če bi hoteli v bodoče vse to nadomestiti, bi bilo za dogledno dobo brezuspešno. Treba računati s tem, da ameriško žito ne bo izginilo z evropskega tržišča. Prav tako ni izključeno, da se ne pojavi na evropskem žitnem trgu, kakor pred vojno, zopet Rusija. Obstoja možnost, da bo industrijska Evropa preplavljena z ameriškim in ruskim žitom. Treba uvaževati končno, da industrijske države stalno povečavajo površino zasejano z žitaricami in da se s tem zvišuje tudi lastni pridelek in zmanjšuje uvoz.

Za vse to, kar more priti, evropske agrarne države niso dovolj pripravljene. Ob sedanji težki krizi, v kateri obupava naš kmet, je brez izdatne podpore od strani države, povsem nemogoče prilike v naši žitni proizvodnji prilagoditi prilikam v drugih državah.

V našem gospodarskem načrtu žito torej ne more biti osnova naši kmetijski delavnosti. V trgovinski bilanci se je pokazalo žito radi klimatskih prilik in različnega uspeha vsakoletne žetve, nestabilno. V bližnji bodočnosti kljub mednarodnim dogovorom ne moremo pričakovati od evropskih držav uvoznice žita, ukinitve naravnost prohibitivnih carin, ki so jih uvedle na uvoz žita, niti bistvene izpremembe stališča, ki ga indu-

strijska Evropa zavzema napram agrarnim državam v pogledu uvoza agrarnih pridelkov.

Naša agrarna politika mora v bodoče stremeti za tem, da sedanjo žitno proizvodnjo, kolikor jo imamo, racionalizira. Povečanja površine, zasejane z žitaricami in s pridelkom preko naše lastne potrebe, ne bi bilo pospeševati.

Naše poljedelstvo se mora preorientirati in preiti na kulturo drugega bilja, ki je sposobno za domačo obdelavo in predelavo, ki je stabilnejše v ceni, ki daje kmetu sigurnejši in boljši zaslužek, nego žito. Treba preusmeriti v zvezi s tem tudi našo zunanjo trgovinsko politiko. Pospeševati je treba ono agrarno proizvodnjo, ki bo omogočala razvoj naše domače agrarne industrije, ki bo zaposljevala naše domače delovne sile in ki bo z domačo predelavo dala surovinam, ki jih danes za brezcenje izvažamo, svojo vrednost. Dati mora prednost naši domači proizvodnji in našemu domačemu izdelku.

(Nadaljevanje prihodnjič)

I. Kaiser

SLOVENSKE BANKE V LETIH 1930—1932

(Nadaljevanje)

Razvoj pasiv nam kažejo te-le številke (v tisočih Din):

	1930	1931.	1932
glavnica	101.250	103.250	103.250
rezervni fond	39.031	40.313	42.153
pokojninski fond	7.630	9.579	10.692
vloge na knjižice	433.741	411.138	326.217
tekoči računi	641.196	388.244	381.533
upniki	189.124	159.739	144.556
denarni zavodi	385.556	209.548	196.421
lombard	—	18.415	21.732
reesskont	15.989	66.524	75.959
prenos dobička	492	591	3.164
čisti dobiček	11.918	9.522	6.122

Delniška glavnica se je leta 1931 povečala za dva milijona Din. To je pripisovati pristopu Kreditne banke v Murski Soboti z glavnico 1.500.000 Din. Nadalje je to leto zvišala svojo glavnico od 0-50 na 1-00 milj. Din Dolnjelendavska hranilnica.

Rezerve rastejo hitro. Pospešil pa se je prirast v letu 1932. Tudi pokojninski fondi naraščajo hitro. Pri tem je treba vpoštevati, da v objavljenih bilancah vsi fondi niso posebej izkazani, te napake pa v naši statistiki ni.

Vloge na hranilne knjižice predstavljajo razmeroma stalna tuja sredstva, kar pa v sedanji krizi ni točno, ker je gibanje nezaupanja doseglo vlagatelje. Padec vlog je bil v letu 1932 znatnejši kot leta 1931, ko se je dviganje začelo šele v drugi polovici leta v večjem obsegu. Najznatnejši je bil pri Zadrudni gospodarski banki ter Ljubljanski kreditni banki. Nasprotno pa so zabeležili tekoči računi največje zmanjšanje leta

1931, ko so nazadovali za 253 milijonov Din. Upniki izkazujejo tudi padanje. Najbolj pa je relativno seveda padla postavka denarni zavodi in sicer v letu 1931 za 176 milij. Din, to je za skoro polovico. K tej postavki nam je ugotoviti, da je tu v prvi vrsti zmanjšal svoje obveznosti do denarnih zavodov Kreditni zavod za trgovino in industrijo, kar je v zvezi s polomom dunajskega Creditanstalta. Kreditni zavod je moral tedaj vrniti velike vsote inozemskim upnikom, na drugi strani pa je fungiral Kreditni zavod v največji meri kot naložbeno mesto za celo vrsto domačih denarnih zavodov, ki so smatrali svoje naložbe za likvidnostno rezervno. Zato je tudi njegova bilančna vsota zaradi nazadovanja tujih sredstev najbolj padla. To je bilo radi tega, ker je zavod gojil vedno likvidnostno politiko.

Lombard pogrešamo v letu 1930 in tega leta je bil tudi reeskont razmeroma majhen. V letu 1931 pa je reeskont narasel na 66.5 milij. Din, od česar je odpadlo največ na Ljubljansko kreditno banko (44.845.000 dinarjev). Lombard je dosegel vsoto 18.4 milij. Din. V letu 1932 se je pri večjih zavodih reeskont povečal, dočim je lombard deloma padel, ker so morali zavodi dobljene obresti od kuponov porabiti za zmanjšanje svojih obveznosti, izvirajočih iz lombardnih kreditov. Povečanje številke pa je pripisovati dejstvu, da je eden večjih zavodov dobil večji lombardni kredit šele v začetku leta 1932, pa je od tedaj moral že velik del odplačati. Znižanje bo prišlo še bolj do izraza v bilanci za 1933.

Donos poslovanja

Donos poslovanja se je zadnja leta izredno zmanjšal. V naslednjem navajamo glavne donose v zadnjih treh letih (v tisočih Din):

	1930	1931	1932
Dobiček:			
obresti	28.359	30.111	26.149
bančni posli	15.762	14.219	8.172
realitete	2.086	2.053	1.864
prenos dobička	500	590	3.162
Izguba:			
upravni stroški	10.789	10.822	8.642
plače	18.806	18.709	14.931
davki	1.981	1.857	1.621
odpisi	3.116	6.306	6.933

V postavki obresti je treba vpoštevati, da je to že neto vsota, po odbitju pasivnih od aktivnih obresti. Padeč v letu 1932 je pripisovati deloma zmanjšanju obsega tujih sredstev, na drugi strani pa je obrestna mera za kredite ostala v glavnem neizpremenjena, kar je povzročilo le neznamenit padeč donosa obresti. Najobčutnejši pa je padeč donosa bančnih poslov. Ta donos se je zmanjšal na približno polovico in kaže še letos nadaljnjo tedenco k nazadovanju. To pomeni, da je promet v denarnih zavodih zastal. Gospodarstvo se za svoj plačilni promet ne poslužuje več denarnih zavodov, ki so velik del svojih režij krili ravno z dohodki od tega prometa, sedaj pa so vedno bolj navezani na zaslužek pri obrestni meri. Zato denarni zavodi, posebno pa banke, ki so prej imele znatne dohodke iz plačilnega, oziroma nakazilnega prometa, nočejo slišati nič o

znižanju obrestne mere, čeprav bi bilo po njih sklepu o znižanju obrestne mere za vloge pričakovati, da bodo znižale tudi obrestno mero za kredite. Tudi donos realitet radi postopnega znižanja najemnin pada.

Med stroški bank so se najbolj znižali izdatki za plače: za približno 3·9 milij. Din. Žal so poročila bank glede tega preveč sumarična. Na eni strani so se zmanjšali prejemki osebju, na drugi strani pa se je izredno zmanjšalo število osebja. Posebno sta reducirali svoje osebje banki z velikim številom podružnic. Zbrali smo podatke o številu osebja treh največjih zavodov. Ti so imeli zaposlenih:

1929: 439 1930: 473 1931: 444 1932: 349

V primeri z najvišjim stanjem konec 1930 se je število uradništva zmanjšalo za 124. K tem podatkom bi še pripomnili, da so po naši statistiki za 1929 ostale ljubljanske banke zaposlovale 47 oseb.

Kakor je nadalje posneti iz poročil uprav bančnih zavodov za 1932 pa bodo redukcije osebja in znižanja plač prišla do izraza v še večji meri leta 1933. Tudi upravni stroški so se zmanjšali v približno istem razmerju kot plače, za približno četrtnino. Že v letu 1931 pa so se odpisi bank podvojili, kar je z ozirom na splošno krizo, ko je toliko dolžnikov postalo insolventnih, razumljivo. Ti odpisi so se še povečali v letu 1932. Poleg tega so zadnji leti zavodi močno okrepili svoje rezerve ter rezervirali tudi znaten del dobička za 1932 na ta način, da so ga samo prenesli na nov račun.

Kar se tiče razdelitve dobička, je omeniti, da je edino Kreditni zavod v Ljubljani izplačal 9% dividendo (1931 in 1930 10%), Dolnjelendavska 5%, Ljubljanska kreditna banka je prenesla približno četrtnino razpoložljivega dobička na nov račun, Zadrúžna gospodarska banka je porabila skoro ves čisti dobiček za okrepitev rezerv. Obrtna banka je porabila čisti dobiček za odpise. Celjska posojilnica je sklenila dati 6% dividendo, toda v hranilnih knjižicah, ki zapadejo šele leta 1934. Omenjamo, da so bile dividende v prejšnjih letih: 1930 Zadrúžna gospodarska banka 9%, Kreditni zavod 10%, Ljubljanska kreditna 6%, Celjska posojilnica 10%, Obrtna banka 5% in Prekmurska banka 8%, za 1931 pa Ljubljanska kreditna —, Zadrúžna gospodarska banka 7%, Kreditni zavod 10%, Obrtna banka —, Celjska posojilnica 8% in Prekmurska banka 6%. Za 1932 od nekaterih zavodov nimamo podatkov o razdelitvi čistega dobička.

Bilanca za zadnja tri leta izkazuje pri vseh slovenskih bankah tele izgube (v tisočih Din):

	prenos iz prejšnjega leta		izguba	skupno
1930	3	107		110
1931	36	971		1.007
1932	979	1.640		2.610

Da je vsota izgub tako velika je pripisovati eni banki, ki se nahaja v likvidaciji, pa tvori njena izguba največji del, ostali trije zavodi, ki so izkazali izgubo, so je imeli s prenosom izgube iz prejšnjih let nekaj manj kot četrta milijona Din.

O prometu bančni zavodi sedaj ne poročajo več tako izčrpno. Od velikih denarnih zavodov objavljata za vsa zadnja leta samo dva zavoda svoj

promet: Ljubljanska Kreditna banka in Kreditni zavod. V obeh zavodih je znašal promet leta 1930 74.108,7 milij., naslednjega leta 1931 56.649,7 milij. Din in lani 24.330,8 milij. V dveh letih se je torej promet samo pri teh dveh zavodih zmanjšal od 74 na 24 milijard Din, kar svedoči jasno o velikem padcu prometa, ki je prizadel banke in jih spravil v sedanjo krizo.

Drago Potočnik.

SVETOVNOTRŽNE CENE

Na mednarodnih blagovnih trgih so cene v preteklem mesecu zopet nekoliko padle. V Ameriki je ta padec deloma istovrsten s padcem dolarja. Cene produktov v Ameriki so danes približno iste kot so bile tedaj, ko so Zedinjene države opustile zlati standard. Eden vzrokov, da se stabilizacija dolarja danes tako forcira, je tudi ta, da se pospeši mednarodna blagovna izmenjava in da dobi ameriški kapital varne naložnostne možnosti v Ameriki sami.

Padec cen, ki je dosegel samo pri rži 10 odstotkov, je obsegal večino žitnih vrst, dalje sladkor, sirovo džuto, konopljo, lan itd. Nekatere vrste so se v ceni zboljšale, kakor nam kaže spodnji seznam.

Svetovni žitni trg je na vsej črti slabši in se je po opetovanem nervoznem kolebanju le prav polagoma nekoliko pomiril. — Evropski trgi sirovega masla so se okrepili; uvoz prekozemskega sirovega masla je nekoliko zastal. — Brazilski trg kave se nikamor ne premakne. Do srede avgusta je bilo uničenih 20,500.000 vreč kave, do srede septembra pa 22,200.000 vreč. — Čaj se je v ceni zboljšal, zlasti dobre kvalitete. Severna Indija javlja za 15 odstotkov manjši pridelek, iz česar je razvidno, da se je restrikcija tam točno izvršila. — Sladkorni trg se je nekoliko poslabšal. Razčiščenje sladkornega vprašanja so preprečile politične razmere na Kubi. — Trgi kavčuka so bili zelo neenakomerni. Mnenja o nadaljevanju restrikcijских pogajanj so nadalje deljena. Kljub večji porabi v Ameriki se računi iz sezijских razlogov na padec konsumnih števil. — Na ameriških trgih bombaža so cene zelo kolebale; glej seznam. Ameriški pridelek bombaža se z 12,100.000 balami ceni za 2 do 3% niže kot so ga slednjič uradno ocenili. — Po izbornem pričetku nove volnene sezije v Avstraliji je nastopila stagnacija, ki je vsled prejšnjih visokih cen pač razumljiva. Glavni kupci so še zmeraj Anglija, Francija in Japonska. Zadnja je pričela prvič močneje kupovati tudi v Kapski deželi. — Letošnji pridelek kokonov v Japonski bo za 10 odstotkov večji kot je bil lanski; iz tega rezultira slabša tendenca na mednarodnih trgih sirove svile. — Cenitev pridelka sirove džute v višini 7,930.000 bal je presegla pričakovanje in je vplivalo to seveda tudi na cene. Nižje cene so pozneje povpraševanje nekoliko okrepile. Trgovina z lanom se je nekoliko poživila. Nadaljnega padca cen ni pričakovati. — Prodaja bakra se ne gane nikamor; ni nobene pobude. Na eni strani se je znižanje zalog izdatno zakasnelo, na drugi strani pa produkcija v glavnih produkcijskih deželah zopet raste. — Tudi svinec je moral kljub živahnejšemu povpraševanju v ceni odnehati. Zlasti iz Avstralije poročajo o večji produkciji. — Trgi cina so bili zelo mirni; slednjič so se okrepili. — Mednarodni kartel cinka je odpovedan s koncem oktobra t. l. Upajo pa, da se bodo zopet pobotali.

Podamo običajni seznam v običajnih vrstah in na običajnih borzah:

Vrsta	Borza	Avgust	Začetek sept.	Zač. okt.
Pšenica	Chicago	104.00	89.75	92.00
Rž	Chicago	78.50	76.87	71.75
Kava	New York	7.50	7.50	7.50
Sladkor	New York	1.50	1.58	1.55
Sirovo maslo	Koebenhavn	1.72	1.86	2.04
Bombaž	New York	9.90	9.45	10.15
Džuta	London	16.12	16.37	15.00
Volna	Bradford	30.00	33.50	33.50
Baker	New York	9.00	9.00	9.00
Cin	New York	44.60	45.60	47.60
Srebro	London	17.87	18.12	18.50
Kavčuk	London	4.03	3.78	3.78

V. Š.

NAŠE GOSPODARSTVO V SEPTEMBRU IN OKTOBRU

Slejkoprej je zanimanje za Rooseveltovo akcijo **gospodarske obnove v USA**, ki nadalje izvaja svoj gospodarski in socialni eksperiment, veliko. Vsa poročila, ki danes prihajajo iz USA, so si deloma nasprotujoča, deloma nam se pa zdi, da se izvršuje gospodarska obnova po načrtih ameriške vlade in njenih gospodarskih svetovalcev. Kar se tiče medvalutarnega tečaja dolarja, je dolar ostal kolikortoliko stabilen, da, zadnje dni je celo pridobil na tečaju, kar pa ni prav oficijelni politiki, ker smatra to za oviro pri dvigu cen. Danes so najmerodajnejši tečaji za dolar v Parizu, ki je center za valutno trgovino sveta. Tu je notiral dolar 20. septembra 16'25, dne 20. oktobra, torej čez mesec dni, pa se je celo dvignil na 18'25. Za presojanje tečaja angleškega funta so najbolj merodajne notacije zlata v Londonu. Zlato je notiralo v Londonu 20. septembra 133/9 za unčo, dne 20. oktobra pa 129/0 in pol. Iz tega je razvidno, da je gibanje funta in dolarja postalo popolnoma paralelno, kar potrjuje tudi oficijelna politika obeh držav.

Ob takem položaju na valutnem trgu se nadaljujejo naporji za obnovo gospodarskega življenja v Ameriki sami. Svoječas so evropski listi mnogo pisali o preteči inflaciji, ki da je neizbežna, če ostali ukrepi ne bodo dovolj hitro in znatno izboljšali položaja. Poleg tega so farmerji vedno glasneje propagirali inflacijo, ki da jih edina reši lahko pretežkih dolgov. Sedaj ni govora toliko o inflaciji obtoka novčanic, pač pa o inflaciji kredita, kar bistveno ne izpreminja razmer. Vpoštevati je treba, da v ameriškem plačilnem prometu, kot sploh v državah z visokorazvitim gospodarstvom, obtok bankovcev nima onega pomena, kot mu ga pripisujemo n. pr. mi, ampak da je tam najvažnejše plačilno sredstvo žiralni denar. Zato na eni strani Roosevelt hoče v polnem obsegu obnoviti prejšnje bančno gospodarstvo v USA, da s tem popolnoma sanira žiralni denar. Konkretno je namera Roosevelta ta, da da še sedaj zaprtim bankam, ki imajo okoli 2 milijarde vlog, za mobilizacijo teh vlog na razpolago potrebna sredstva, na drugi strani pa zahteva od bank, da dajejo v večji meri kredite gospodarstvu in s tem ustvarjajo nov žiralni denar. V ta namen je izjavila družba REFICO (Reconstruction Finance Corporation), da bo dala na razpolago bankam nove cenene kredite, ki naj bi jih posodile banke naprej gospodarstvu. Poleg tega namerava prevzeti REFICO del novih glavnih velikih ameriških bank, da jim da na ta način sredstva za nova posojila. V tej smeri gre tudi dajanje garancij za žiralni denar. Kajti po Glass Steagall zakonu iz leta 1932 morajo vse banke izvesti s 1. januarjem 1934 obvezno zavarovanje vlog do 2.500 dolarjev, kasneje pa tudi višjih zneskov. Stroške tega zavarovanja nosijo banke same z vplačili v garancijski fond (podobno je že pred leti uvedla Češko-slovaška, ki je sploh na polju gospodarske zakonodaje zelo napredna država v Evropi), vlada pa je izjavila, da bo tudi pomagala z znatnimi svotami, ker se velike banke puntajo plačevati za male, ampak mislijo samo nase. Vsekakor je danes v USA kreditna inflacija v polnem teku in posledice ne bodo zaostale.

Na drugi strani pa opazamo izvesten zastoj v ameriškem gospodarstvu. Obnova se le ne vrši tako hitro, kot so pričakovali vodilni faktorji. Produkcijske številke

posebno za september kažejo, da je produkcija nekako opešala in da je začela padati. Posebno dokazujejo to številke o produkciji železa in jekla ter avtomobilov. Tudi v detajlni trgovini promet ne narašča dovolj hitro, da bi absorbiral vse na novo producirane količine zadnjih mesecev. Tudi cene se v detajlni trgovini drže kolikortoliko stabilno.

V svetovnem gospodarstvu vzbuja zadnje mesece pozornost japonska konkurenca. Iz vseh držav se množe tožbe nad japonskim dumpingom, o katerem smo že pisali. Tako omenjamo n. pr. strah Nemcev pred uvozom japonskih žarnic, ker je potekel dne 6. oktobra važen patent za izdelavo žarnice, ki so ga imeli Nemci in bodo sedaj lahko Japonci izdelovali enako dobre žarnice brez patenta. Zato so tudi Nemci zvišali uvozne carine za žarnice, obenem pa dovolili, da države uvoznice še nadalje uvažajo žarnice po starih carinah, toda samo v okvirju dosedanjih količin uvoza. Nadalje se pritožujejo tudi Svicarji, da dela japonsko manj kvalitetno blago konkurenco njihovim uram. Japonsko konkurenco opazamo celo v naši državi: po uradni statistiki glavnega ravnateljstva carin je znašal v prvi polovici lanskega leta naš uvoz iz Japonske 607.000 Din, v drugi polovici leta 1932 je narasel na 777.000 Din, letos v prvi polovici leta pa so Japonci k nam uvozili blaga že za 1.714.000 Din. Koliko japonskega blaga je prišlo k nam s posredovanjem drugih držav, je težko ugotoviti, gotovo pa so znatne količine.

Pred nedavnim smo poročali o uspehu velikega češkoslovaškega notranjega posojila. Sedaj v jeseni je razpisala veliko notranje posojilo tudi Poljska. Prvotna vsota posojila, ki je bilo namenjeno za kritje proračunskih deficitov v drugi polovici proračunskega leta 1933/1934, je znašala 120 milij. zlotov. Po končnih podatkih, katere je izdala poljska uradna agencija PAT pa je bilo vpisanih celo 327.608.200 zlotov. Posojilo je bilo 6%. To je vsekakor velik uspeh Poljske, ki je morala velike zneske za državo doslej vedno iskati v inozemstvu, saj so inozemski državni dolgovi tvorili pretežno večino poljskih dolgov. Še bolj zanimivo pa je avstrijsko posojilo, katerega vpis se je začel 2. oktobra in traja do 25. oktobra. To posojilo nosi 4%, emisijski tečaj znaša 98%, je pa loterijsko posojilo. Med drugim znaša prihodnjih 10 let največji dobiček 1 milijon šilingov. Posojilo ni maksimirano in se izda v blokih po 100 milij. šil. Po uspehu avstrijskega posojila v inozemstvu je tudi vpis domačega posojila zasiguran. Vpoštevati je treba namreč še to, da je vpis posojila zvezan z velikimi ugodnostmi. Dovoljena je davčna in devizna amnestija za vpisnike. Posebno pa nas zanima dejstvo, da je dovoljeno za vpis posojila porabljati predvojne avstrijske in madjarske obligacije. Kdor se hoče poslužiti te ugodnosti, lahko plača 25% podpisane vsote v teh papirjih, ostanek 75% pa v gotovini. Posledica tega je bila, da so tečaji teh papirjev izredno narasli in so jih lastniki lahko vnovčili, čeprav z veliko izgubo. Vprašanje predvojnih avstrijskih posojil je aktualno tudi pri nas, posebno v Sloveniji in doslej še ni rešeno. Vsekakor je avstrijski vzgled koristen, ker kaže, da bo treba urediti tudi to vprašanje, ki je pravzaprav vprašanje prestiža za naš kredit doma in v inozemstvu.

V zvezi s temi posojili so se tudi pri nas pojavili glasovi, naj država v investicijske svrhe razpiše podobno posojilo, toda razmere niso tako ugodne, ker še ni rešeno vprašanje našega denarstva, odnosno so tečaji naših državnih papirjev nizki in bi moral biti sedaj emisijski tečaj tako nizek, da se posojilo ne bi izplačalo.

S tem prehajamo na **razmere v našem gospodarstvu**. Kar smo že povdarjali v vseh naših poročilih, je vprašanje sanacije našega denarstva. Dne 25. septembra 1933 sta potekli dve leti, odkar je izbruhnila akutna kriza našega denarstva, ki danes še ni rešena. S tem smo prišli v tretje leto abnormalnega stanja. Dosedanji način reševanja tega vprašanja ni zadovoljil interesentov in interesov našega gospodarstva. V zvezi s tem je vedno bolj aktualno tudi vprašanje končne razdolžitve kmeta in konverzije kmetijskih dolgov. Agrarna kriza še ne kaže znakov izboljšanja. Naša agrarna produkcija kot tudi ostala produkcija našega kmeta (les!) je navezana na izvoz, toda tu so dezolantne razmere. Na eni strani je večina evropskih držav, kot smo že omenili v prejšnjem poročilu, imela dobro letino in s tem je postal zanje uvoz nepotreben, na drugi strani pa one države, kjer agrarna produkcija še ni dovolj napredovala, ščitijo na vse načine svojo produkcijo in onemogočajo naš uvoz.

Drugače v našem gospodarskem položaju ne beležimo nobenih znatnejših izprememb. V naslednjem navajamo nekaj statističnih podatkov iz zadnjih mesecev.

Indeks cen Narodne banke v septembru ne izkazuje nobenih znatnejših izprememb, kar se vidi iz skupnega indeksa, ki je znašal septembra 60·7, torej ravnolično kot v avgustu. V posameznih skupinah je bil indeks naslednji: rastlinski proizvodi septembra 48·0 (avgusta 49·3), živina in proizvodi 58·2 (55·6), mineralni 75·2 (74·9), industrijski 67·6 (68·5), izvozni predmeti 56·8 (55·8), uvozni predmeti 73·2 (73·4).

Poštna hranilnica beleži še naprej stalni dvig vlog, ki prihajajo predvsem iz naše pokrajine. V septembru so se vloge dvignile za 9 milij. Din na 521 milij. Din. Nasprotno pa so se zmanjšale poštočerkovne vloge od 1.082·0 na 1.019·5 milij. Din, vendar še presega vsoto 1 milijarde Din. Zaradi tega ugodnega dotoka denarja je Poštna hranilnica te dni objavila, da bo zopet začela dajati lombardna posojila na državne papirje in delnice Narodne banke, kar se bo poznalo ugodno pri tečaju državnih papirjev, ki so po dvigu v poletnih mesecih popustili.

Hipotekarna banka do trenutka, kot pišemo, še ni objavila svoje bilance za konec septembra, pač pa so nam na razpolago podatki za avgust. Ta mesec so pri banki hranilne vloge narasle za 10 milijonov na 805·3 milij. Din. V dobi od 31. avgusta 1931, torej od začetka bančne krize, pa do konca avgusta 1933, torej v teku dveh let so vloge pri Drž. hip. banki narasle za 155·9 milij., pri Poštni hranilnici pa (brez čekovnih računov) za 216·1 milij., skupno za 368 milij., dočim so v zasebnih denarnih zavodih vloge padle za več milijard.

Narodna banka izkazuje v svojih izkazih to-le stanje za 15. oktober (v oklepajih podatki za 15. september) v milij. Din:

Aktiva: zlato 1.794·9 (1.797·5), valute 0·3 (0·2), devize 118·2 (67·5), skupna podlaga 1.1913·3 (1.865·2), devize izven podlage 42·9 (91·0), kovani denar 191·4 (194·2), posojila: menična 1.894·1 (1.911·7), lombardna 309·7 (316·7), prejšnji predujmi državi 1.718·1 (1.717·4). **Pasiva:** bankovci v obtoku 4.321·9 (4.302·4), drž. terjatve 5·9 (4·5), žiroračuni 624·3 (629·4), razni računi 382·6 (216·7), skupaj obveznosti po vidu 1.012·9 (850·6), obveznosti z rokom 1.163·9 (1.301·9), skupaj obtok bankovcev in obveznosti po vidu 5.334·8 (5.153·0). Znatnejših izprememb v izkazih ni. Med aktivni je omeniti nadaljujoče se pretvarjanje deviz, ki niso vračunljive v devize, ki se lahko računajo za podlago. Med pasivi pa je najvažnejše zabeležiti, da se pretvarjajo obveznosti z rokom, za katerega ni treba kritja v obveznosti po vidu, za katere se mora izkazati kritje. Odstotek kritja je znašal dne 15. oktobra 35·86 (dne 15. septembra pa 36·19), samo zlato kritje pa 33·64% (34·88%).

Naša zunanja trgovina je bila v avgustu pasivna za 17·0 milij. Din, dočim je bila v juliju letos aktivna za 33·4 milij. Din. To pasivnost je pripisovati sezijijskim vplivom. Gibanje naše zunanje trgovine nam predločuje naslednja tablica (v milij. dinarjev):

	Uvoz		Izvoz	
	1933	1932	1933	1932
1. polovica	1.295·4	1.390·4	1.434·2	1.372·1
julij	236·9	199·1	270·3	172·2
avgust	284·3	233·4	276·3	216·5

Skupno je v prvih 8 mesecih t. l. znašal naš uvoz 1.816·5 (lani 1.822·8), izvoz pa 1.971·8 (1.760·8) milijonov Din. Aktivnost naše zunanje trgovine je dosegla 155·3 milij., lani pa je bila ugotovljena pasivnost za 62·0 milij. Din.

O stanju delovnega trga smo zbrali nekaj podatkov za zadnji dve leti. Po teh podatkih je znašalo povprečno število zavarovancev:

	OUZD		T. b. podp.		Brat. skl.	
	1932	1933	1932	1933	1932	1933
januar	76.094	69.860	5.983	6.020	12.352	11.011
februar	74.750	68.601	5.974	6.102	12.270	10.830
marec	73.081	70.794	5.956	6.152	10.314	10.730
april	75.033	74.170	5.857	6.176	11.215	10.560
maj	79.970	77.536	5.848	6.166	10.734	10.098
junij	82.643	78.566	5.843	6.204	10.869	10.149
julij	81.020	78.432	5.782	6.335	10.748	
avgust	80.508	78.999	5.778	6.370	10.792	
september	79.197	78.985	5.861		11.053	

Zaposlenost se je kakor kažejo pričujoči podatki, v naših gospodarskih panogah v glavnem skoro ustalila. Okrožni urad je zabeležil zadnje mesece namesto

sezijskega padca zavarovanih delavcev neizpremenjeno stanje, pri Trg. boln. in podp. društvu pa kriza ni mogla preprečiti nadaljnega dviganja članstva, ki pa gre deloma na račun drugih organov socialnega zavarovanja.

Ustaljenost v slovenskem gospodarstvu dokazujejo tudi podatki o premogovni produkciji, ki je bila do meseca junija znatno manjša kot lani v odgovarjajoči dobi, dočim je bila v juliju in avgustu celo višja kot v istih mesecih lani.

Ljubljana, 22. oktobra 1933.

D. P.

T O I N O N O

Stečaji, prisilne poravnave in posredovalna postopanja

Društvo industrijecev in veletrgovceev v Ljubljani objavlja za dobo od 1. do 30. septembra 1933 to statistiko (številke v oklepaju se nanašajo na isto dobo pretečenega leta):

1. Otvorjeni stečaji:

V Dravski banovini 2 (9), Savski 5 (9), Vrbaski — (1), Primorski 2 (5), Drinski 4 (7), Zetski 1 (2), Dunavski 3 (7), Moravski — (6), Vardarski 1 (6), Beograd, Zemun, Pančevo 1 (3).

2. Otvorjene prisilne poravnave izven stečaja:

V Dravski banovini — (21), Savski 2 (14), Vrbaski — (—), Primorski — (5), Drinski — (7), Zetski 1 (1), Dunavski 1 (6), Moravski — (—), Vardarski — (1), Beograd, Zemun, Pančevo — (7).

3. Otvorjena posredovalna postopanja:

V Dravski banovini 25, Savski 94, Vrbaski 2, Primorski 3, Drinski 9, Zetski 1, Dunavski 4, Moravski 1, Vardarski 2, Beograd, Zemun, Pančevo 4.

4. Odpravljeni stečaji:

V Dravski banovini 2 (5), Savski 3 (5), Vrbaski — (1), Primorski — (2), Drinski 9 (4), Zetski 1 (—), Dunavski 9 (5), Moravski 6 (13), Vardarski 2 (2), Beograd, Zemun, Pančevo 1 (2).

5. Odpravljene prisilne poravnave izven stečaja:

V Dravski banovini 4 (15), Savski 2 (21), Vrbaski — (2), Primorski — (6), Drinski 3 (14), Zetski — (3), Dunavski 4 (16), Moravski 1 (3), Vardarski 1 (1), Beograd, Zemun, Pančevo 1 (7).

Naše socialno zavarovanje v l. 1932

Iz poročila Osrednjega urada za zavarovanje delavcev v Zagrebu o finančnem stanju zavarovanja konec 1932 posnemamo: Povprečno število zavarovancev je znašalo preteklo leto 535.917, napram 609.190 v letu 1931. Povprečna zavarovana mezda je padla od 29-19 Din v letu 1931 na 24-58 Din 1932.

Skupni dohodki zavarovanja za primer bolezni so znašali lansko leto 263 milijonov 641.767-98 Din (1931: 301 milijon 568.453-39 Din); podpore v denarju in naravi iz bolniško zavarovalne stroke pa 197.005.244-96 Din, to je 74-72 odstotka celokupnih dohodkov, napram 266.975.362-18 Din v letu 1931.

Skupni dohodki zavarovanja za primer nezgode so znašali 1932: 74 milijonov 480.614-32 Din (1931: 87 milijonov 796.282-10 Din); medtem ko se je izplačalo v denarju ali naravi iz te zavarovalne stroke 47.588.193-94 Din, odnosno 63-89 odstotka celokupnega dohodka (1931: 43.422.807-23 Din — 49-47 odstotka).

Predpis vseh vrst prispevkov je znašal 1932: 349.758.460-31 Din; zaostanki na neplačanih prispevkih in dokladah pa z 31. decembrom 1932: 175.529.561-16 Din, oziroma 50-19% celotnega predpisa. Konec 1931 je znašal ta zaostanek 173.878.082-83 Din, to je 43-65% predpisa.

Glede finančnega stanja okrožnih uradov navaja poročilo, da je bilo v letu 1932: 8 okrožnih uradov pasivnih za 10.438.672-90 Din, 12 okrožnih uradov pa je imelo 11.807.048-33 Din poslovnega prebitka.

Gradivo za naše domače statistično konjunktorno raziskovanje

Zavod za pospeševanje zunanje trgovine v Beogradu je pričel izdajati publikacijo »Gradivo za statistično konjunktorno raziskovanje«; kot prilogo k svojem »Glasniku«. Publikacija je namenjena predvsem našim gospodarskim strokovnjakom in publicistom, pa tudi vsem, ki se zanimajo za vprašanja, važna za našo zunanjo in notranjo trgovino, obrt in industrijo.

Iz prve številke te publikacije posnemamo naslednje zanimive statistične podatke o našem gospodarstvu:

Na osnovi indeksnih števil na bazi 1925—1929 je 100 je znašal naš izvoz 1925: 118-76, — 1928: 85-95, — 1929: 105-65, — 1931: 64-03, — 1932: 40-75.

Najmočnejše je upadel izvoz polje-

delskih pridelkov, ki je znašal 1925 v pšenici, koruzi, svežem sadju in fižolu: 2699 mil. Din, v indeksnih številkah 166-60, 1931: 854 mil. Din, v indeksnih številkah 52-71 in 1932: 479 2 mil. Din, v indeksnih številkah 29-58. Izvoz je upadel torej za 137-02 indeksnih števil, odnosno po vrednosti od 2699 mil. Din v letu 1925 na 479 3 mil. Din in dosegel v tem razdobju najnižjo točko.

Izvoz živine izkazuje sledeči padec:

Izvozilo se je živine in živinskih proizvodov: 1925 za 1970-4 mil. Din, v indeksnih štev. 101-02, — 1931: 1464-1 mil. Din, v indeks. štev. 75-06, — 1932: 877-7 mil. Din, v indeks. štev. 44-99.

Lesni proizvodi so upadli v izvozu od 1348 mil. Din, v indeks. štev. 97-04 v letu 1925, na 1131-6 mil. Din, v indeks. štev. 39-1 v letu 1931 in na 481-5 mil. Din, v indeks. štev. 44-09 v letu 1932.

Veliko upadanje kaže tudi uvoz in sicer:

Uvoz tekstilij: 1925: 3130-3 mil. Din (indeks 120-37), 1931: 1419 mil. Din (indeks 54-57), 1932: 871 mil. Din (indeks 33-49).

Uvoz kovin je upadel od 770 mil. Din (indeks 96-52) v letu 1925, na 533 mil. Din (indeks 66-82) v letu 1931 ter 299-2 mil. Din (indeks 37-50) v l. 1932.

Velik padec izkazuje nadalje uvoz kolonijalnega blaga in sicer riža, kave in sladkorja. Znašal je: l. 1925: 423-9 mil. Din (indeks 109-14), 1931: 126-2 mil. Din (indeks 34-04), l. 1932: 114-8 mil. Din (indeks 29-56).

Zanimiva je statistika o gibanju našega denarnega trga. 1927 je bilo 8.702 mil. Din hranilnih vlog (ob 10—18% zasebni obrestni meri). Leta 1930 je porasla ta vsota na 13.880 mil. Din (ob 8—12% zasebni obrestni meri), 1931 je znašalo stanje hranilnih vlog 12.170 mil. Din (zasebna obrestna mera 8—14%), v preteklem letu pa 10.226 mil. Din (zasebna obrestna mera 9—14%).

Svetovno trgovsko brodovje 67 milijonov ton

Odbor Lloyd's Register-a of Shipping je izdal letopis za leti 1933/34. Izvemo mnogo zanimivosti o razvoju svetovnega trgovskega brodovja.

1914—1923

Svetovna trgovska tonaža se je pomnožila od junija 1914 do junija 1923 od 45.400.000 ton za 16.930.000 ton, ali

za 37-3% na 62,330.000 ton. Največji prirastek trgovskega brodovja v imenovanem desetletju izkazuje ameriške Zedinjene države, ki so si v tem desetletju svoje trgovsko brodovje takorekoč šele ustvarile; do svetovne vojne so tudi ameriški obrežni promet oskrbovale po pretežni večini evropske ladje; Zedinjene države so pomnožile v desetih letih trgovsko brodovje od 2,090.000 ton za 11,340.000 ton ali za več kot 543% na 13,430.000 ton. — Med vojno so bile evropske trgovske ladje zaposlene doma ali pa niso moge čez ocean, in so bili zato Američani primorani pomagati si z gradbo lastnih ladij. Vojno konjunkturo je izrabila tudi Japonska in je dvignila tonažo od 1,900.000 ton na 3,600.000 ton ali za ca. 90%. Francija se je povzpela od 1 milj. 530.000 ton na 3,450.000, Italija od 1,450.000 na 2,880.000 ton in Holandija od 1,140.000 na 2,610.000 ton. Nasprotno se je pa zmanjšalo trgovsko brodovje Nemčije od 5,140.000 na 2,510.000 ton, torej za polovico. Angleško brodovje ni sledilo brodovju gori imenovanih držav in je dvignilo tonažo samo za 220.000 na 19,120.000 ton. Leta 1914 je bila Anglija z 18,900.000 tonami pred vsemi drugimi državami daleko na prvem mestu; saj je imela Nemčija samo 5,140.000 ton, pa je bila na drugem mestu pred Zedinjenimi državami, ki so imele tretje mesto. Leta 1923 je bila Velika Britanija sicer še zmeraj prva, a Zedinjene države so ji prišle s 13 milijoni 430.000 tonami že zelo blizu, in tudi ostale imenovane države — razen Nemčije — so svoje brodovje relativno močno pomnožile.

1923—1933

V letih 1923—1933 se je slika zopet spremenila. Režija v ameriškem trgovskem brodovju je bila večja kot v ostalih državah, kojih brodovje je postalo prosto. Zato ni čudno, da je tonaža ameriških trgovskih ladij padla za 3,340.000 na 10,090.000 ton. Velika Britanija je mnogo starih ladij opustila in je padlo njeno trgovsko brodovje kljub številnim novim zgradbam za 520 tisoč na 18,600.000 ton. Nemčija si je opomogla in je dosegla 3,890.000 ton. Norveška izkazuje leta 1933 4,080.000 ton, Japonska 4,260.000 ton, Francija 3 milijone 470.000 ton in Italija 3 milijone 90.000 ton. — Vrstni red v tonaži je bil letos v mesecu juniju sledeči: Velika Britanija, Zedinjene države, Japonska, Norveška, Nemčija, Francija, Italija itd. Velika Britanija je s svojim velikanskim brodovjem še zmeraj zelo

spredaj, Zedinjene države samevajo med njo in ostalimi državami, ki se gnetejo druga za drugo.

Svetovno trgovsko brodovje je naraslo v letih 1923—1933 za 4,290.000 ton ali za 6-9%. Napram letu 1914 se je brodovje Velike Britanije zmanjšalo za 16%, ono ostalih držav se pa pomnožilo za več kot 81 odstotkov. Brodovje Nemčije je še zmeraj precej manjše kot je bilo pred vojno. V tekočem letu 1933 se je svetovno trgovsko brodovje do junija zmanjšalo od 69-73 mil. ton na 66-63 mil. ton. Največji padec zaznamuje Velika Britanija z 970.000 tonami; sledi Nemčija z 260.000 in Italija z 240.000 tonami. Nasprotno je pa v prvem letošnjem polletju pomnožila Rusija svoje trgovsko brodovje za 160 tisoč ton.

15 odstotkov motornih ladij

Tonaža jadrnic je padla od junija 1914 do junija 1933 za 2,670.000 bruto-registerton in nima danes niti 2% svetovne trgovske tonaže; od jadrnic pride 700.000 ton ali 54 odstotkov na Zedinjene države. Uporaba parnih turbin in eksplozijskih motorjev je od l. 1914 dalje zelo napredovala. S parnimi turbinami je opremljenih sedaj 1500 ladij z 11 milijoni ton napram 730.000 tonam v letu 1914; z eksplozijskimi motorji kurjena tonaža je pa narasla od 220.000 ton v letu 1914 na 10,200.000 ton v letu 1933. Od leta 1925 dalje se je prostornina motornih ladij pomnožila za 7,490.000 ton, a znaša še zmeraj samo 15 odstotkov svetovne trgovske tonaže. Vendar pa v zadnjem času relativno prav hitro raste.

Dejstvo, da se obseg svetovnega trgovskega brodovja še kar dobro drži, nam pravi, da si je v preteklih mesecih tudi svetovna trgovina precej opomogla.

Turizem po svetu

Turizem je postal važna gospodarska stroka, ki daje zaslužka najširšim plastem naroda. Važnost turizma za narodno gospodarstvo so spoznale mnoge države in zato se je v njih turizem jako razvil. Za razvoj turizma je potrebno tudi mnogo denarnih sredstev, prinaša pa tudi visoke dohodke. Za primer naj služijo sledeči primeri.

Leta 1930 so znašali stroški turistične propagande in iz turizma izvirajoči kosmati dohodek v:

Nemčiji: stroški za turistično propagando 135 milj. Din, kosmati dohodek iz turizma pa 3.712 milj. Din.

Franciji: stroški 116 milj. Din, kosmati dohodek 20 milijard Din.

Italiji: stroški 30 milj. Din, kosmati dohodek 8 milijard Din.

Belgiji: stroški 24 milj. Din, kosmati dohodek 3.915 milj. Din.

Angliji: stroški 3-3 milj. Din, kosmati dohodek 8 milijard Din.

Švici: stroški 5 milj. Din, kosmati dohodek 3.250 milj. Din.

Grčiji: stroški 3-3 milj. Din, kosmati dohodek 216 milj. Din.

Češkoslovaški: stroški 432 milj. Din, kosmati dohodek 1.309 milj. Din.

V naši državi bi po raznih ocenah znašali stroški za turistično propagando prilično 12 milj. Din.

Kdo naj bi te stroške nosil?

V drugih državah je to vprašanje urejeno. V Nemčiji odpade od skupnih propagandnih stroškov v znesku 135 milj. Din: 5% na državne železnice, $\frac{1}{10}$ na Srednje-evropski potovalni urad, ostanek pa na Zveze za tujski promet, občine, parobrodne družbe in hotelsko industrijo.

V Italiji prispeva ministrstvo za trgovino, hotelska industrija, državne železnice in kopalniške uprave.

V Belgiji prispeva država k turističnim propagandnim stroškom 50% izdatkov.

Pri nas bi to breme padlo poleg »Putnika« kot osrednje turistične organizacije in ministrstva za trgovino in industrijo, ki je uradno poklicano, da se zavzema za to važno narodno-gospodarsko stroko, še na: ministrstvo za zunanje posle, ki more turizem uporabiti tudi pri sklepanju zvez z inozemskimi državami, ministrstvo prometa, ker ima od turističnega prometa visoke dohodke, parobrodne družbe in hotelsko industrijo.

Potrebno pa bi bilo pri nas predvsem — organizirati tujsko propagando.

Svetovna proizvodnja avtomobilov

Leta 1929 je znašala svetovna proizvodnja vseh vrst avtomobilov 6,206.800 komadov, 1930: 4,090.169 komadov, 1932 pa le še 1,968.059 komadov. Večino avtomobilov je izdelala 1932 Kanada in Združene države Amerike, namreč 1 milijon 431.544 komadov. V Evropi je bila največji proizvajalec avtomobilov Anglija z 230.000 komadi 1932 in Francija s 175.000 komadi, medtem ko je v Italiji upadla proizvodnja od 67.000 v letu 1929 na 30.000 komadov v l. 1932.